

Türkiye dehşet senaryolarına hazır olmalı

TAŞTEKİN
“Esad, Suriye’nin başında kaldığı sürece Türkiye kucağında bir bomba ile oturuyor olacak...”

‘Türkiye’yi savaşa sokmak istiyorlar’

YILMAZ
“Mezhep çatışması isteyen her iki taraf da Türkiye’yi kendi yanına çekmeye çalışıyor...”

OZELLİKLE Suriye içindeki siyasi dengeler üzerine yazılanlardan tanıdığımız Radikal Gazetesi Dış Haberler Müdürü Fehim Taştekin ve sorunu bölgesel bağlamda ele alan analizleriyle öne çıkan SETA Vakfı’nın eski Washington Temsilcisi, gazeteci Nuh Yılmaz ile yaptığımız yuvarlak masa sohbetinde bugün Türkiye’nin Suriye krizi karşısındaki tutumunu ele alıyoruz. Daha önce yayımlanan Orhan Miroğlu, Mehmet Altan ve Cevat Onuş söyleşilerinde olduğu gibi bu yuvarlak masanın gerçekleşip yayına hazırlanmasındaki katkılardan dolayı Semih Sakallı’ya teşekkür ediyorum.

■ Türkiye zamanında gereğinden fazla bir şekilde Esad’a destek vermişti. Şimdi de Türkiye hüsrana uğramış bir şekilde yine aşırı bir tepki verdiğini görüyoruz. Siz nasıl görüyorsunuz?

Fehim Taştekin: Türkiye, Suriye ile ilişkisini kardeşlik boyutuna taşıırken “Biz bunu Batı’ya rağmen yaptık” şeklinde açıklamalar yapıyor. Fakat Batı’nın beklentisi Suriye’yi Türkiye üzerinden İran’dan uzaklaştırmaktır, ama bu gerçekleşmedi. Türkiye de Suriye üzerindeki kredisine güvenerek, Suriye’deki sorunu bantçıl biçimde çözmek istedi. Burada Türkiye’nin en büyük hatası, kendisi 30 senedir anayasasını değiştiremeyen bir ülke olarak Baas rejiminin çöpe atılması anlamına gelen bir açılım için 15 gün gibi kısa bir süre tanımasıydı. Bu süreçte bir şey değişmeyeceğini kendisini ihanet uğramış gibi hissetti. Eğer Suriye’deki durum böyle devam ederse Türkiye 910 km’lik sınır komşusunu kaybedecek. Bunun üzerinden gelişen gerilimle Irak’la ilişkiler de bozulacak. Türkiye’nin Esad ile uzun bir süre yaşayabileceğini düşünmüyorum.

■ Peki Esad’ın yaşayabileceğini düşünüyör musunuz?

Taştekin: Esad idam fermanını elinde tutuyor. Bu kadar şiddet rejimi sona doğru sürüklüyor. Eğer Suriye’de rejim değişebilseydi Batılıların dile getirdiği Şii hilaline karşı Sünni bloğu oluşturmak için önemli bir

adım atılmış olacaktı ama bu olmadı.

■ Aynı zamanda Türkiye Suriye muhalefetine ciddi bir destek veriyor.

Taştekin:

Evet, Esad Suriye’nin başında kaldığı sürece Türkiye kucağında bir bomba ile oturuyor olacak.

Nuh Yılmaz:

Ben Fehim’in ilk söylediklerine katılmıyorum. Türkiye’nin sıfır sorun politikası kendi politikasıydı ve Batılılar da epey kuzandı. 2010 yılında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nde İran’ın nükleer programı ile ilgili aldığı karar, Mavi Marmara’da koyduğu tavır veya Gürcistan Savaşı’nda NATO gemilerinin Karadeniz’e girmesine izin vermemesi gibi örnekler akıllarda. Bu sebeplerden dolayı sıfır sorun politikası Türkiye’nin politikası değil demek yanlış olur, Türkiye’ye özne pozisyonu vermemek olur. Türkiye ekonomik ve siyasi olarak ortamın üzerinde güçlü bir ülke. Çok abartmak gerekir belki ama Türkiye kendi politikasını belirleme gücüne ulaştı son 10 yılda.

Taştekin: Doğru,

Türkiye’nin sıfır sorun politikası kendi politikası

ama bu politikanın Batılı

müttefiklerinin beklentilerine denk

düşen tarafları da var. Mutlak surette

Batı’ya rağmen böyle bir yönelim olduğu söylenemez.

■ Ama sonuç olarak Türkiye’nin

ürettiği politika bir işe yaramadı.

Yılmaz: O başka bir tartışma.

■ Türkiye’de Suriye’deki sürece askeri olarak da müdahil olması için bir lobi oluştuğu iddiasına katılıyor musunuz?

Yılmaz: Evet, Ağustos’tan beri güçlenen bir lobi var. Türkiye’yi savaşa sokmak istiyorlar. Ancak Ankara’nın bu konuda çok istekli olduğunu sanmıyorum. Burada İran’ın örgütlediği başka bir grubun da, birinci gruba hakarak, Türkiye üzerine baskı oluşturmaya çalıştığını düşünüyorum. Yani Türkiye’de ikili lobi var ve hükümet bu iki lobi arasında kalıyor. Bir ülkede rejim bantçıl göstericileri kurşuna diziyorsa, eğer orada 16 tane istihbarat örgütü varsa, ülkenin her yerinde kontragenella örgütlenmesi kapsayacak şekilde birerinin silahlı direnişe geçmesine şaşmamak gerek. O yüzden Suriye’deki siyasi rejim kendi kendini ülkeyi yönetemez hale getirdi. Dış destek de süreci hızlandırdı. İran tam anlamıyla mezhepçi bir devlete dönüştü. Karşısında da Suudi Arabistan gibi bir ülke olduğu zaman ortaya çıkan tablo bu. Türkiye’nin bu taraflardan birini tercih etmesini istememiz baştan yanlış bir şey. Türkiye’nin yapmaya çalıştığı şey bir ortak bir muhalefet oluşturup, Suriye’nin bölünmemesini sağlamaktır. Türkiye’nin Suriye’ye 15 gün izin verdiği ifadesi de rejimin söylediği bir şey çünkü Türkiye Suriye’ye çok uzun zamandır süre tanıdı, birçok konuda destek vermeye çalıştı ama Suriye İran desteğini garanti gördüğü için bunları geri çevirdi. Bunun maliyetini Türkiye’ye çıkarmak doğru değil. O kadar kısıtlı iletişim koşulları var ki, Suriye’deki muha-

lilleri Türkiye’den yönetmek de mümkün değil.

Suriye’deki rejimin çözülmesinin tek yolu ordunun bölünmesi. Herkes biliyor ve herkes buraya çalışıyor. Türkiye’deki muhalifler izole bir hayat yaşıyorlar ve buradan da silah kaçakçılığına da izin verilmiyor. Şu anda İran’ın pompaladığı bir propaganda bu. Türkiye’nin Özgür Suriye Ordusu’na destek verdiği, silahlı eğitim verilen bir kamp kurduğu iddiaları da gerçek değil. O kamplar Ürdün’de, kimin destek verdiği ortada.

Taştekin: İran’ın Esad rejimine sonsuza dek mutlak destek vereceği önermesi yanlış.

Yılmaz: Evet, ben de katılıyorum bu önermeye.

Taştekin: Ayrıca, Hizbullah’ın silahlı bir şekilde bu olaylarda yer aldığı sadece bir iddia. Lübnan’ın Vadi Halid bölgesinde, Suriye sınırında birçok kişiyle konuşum. Herkes bu iddiayı dile getiriyor ama kimse somut bir şey ortaya koymuyor. Ciddi bir kara propaganda almış başını gidiyor. İranlı bir diplomatın bana dediği şu: “Eğer Suriye’de başa gelecek rejim bize ‘İsrail’e karşı direniş hattının devam edeceği konusunda garanti verirse Esad’ın ipini anında çekeriz.” İran, muhaliflerle görüşmesi için İstanbul’a elçi gönderdi ama kabul etmediler. İran’ın sonuna kadar Esad’ı desteklediği ve gösterilerin bastırılmasına yardım ettiği tespiti gerçeği yansıtmıyor. İran’ın Suriye’ye çok ihtiyacı yok ama Suriye’nin İran’a çok ihtiyacı var. İran, Suriye’den kaynaklanan boşluğu yeni müttefiki Irak ile de doldurabilir.

Şöyle ki sıfır sorun, barış şartları için üretilmiş bir politikaydı. Bir ülkenin maddi çıkarını barış ve istikrara endekslemesi son derece zor bir şeydir. Türkiye bunu bir şekilde başarmıştır. İşte bu yüzden de Suriye’de yaşananlar Türkiye’nin hedeflerine darbe vur-

muştur. Bu noktalarda söz konusu politika geliştirilebilir, yeni açıklamalar yapılabilir.

■ Şu aşamada Suriye konusunda Türkiye riskli bir pozisyonda duruyor mu?

Yılmaz: Doğru ama başka bir

raf da Türkiye’yi kendi yanına çekmeye çalışıyor. 2003’teki tezkere konusunda sırasında da bazıları “Türkiye bu isten çok zararlı çıkabilir” diyerek ısgale dahil olmamızı öneriyorlardı. Türkiye şimdi de, o gün olduğu gibi kendi politikasını üretmeye çalışıyor.

pozisyon yok. Siyasete sizin başlatmadığınız bir kavgada taraf olmak, kazanan tarafta yer alsanız bile baştan kaybetmektir. Siyasette önemli olan fay hattının nereden geçtiği, fay hattını kimin koyduğudur. Türkiye’nin yapmaya çalıştığı şey fay hattının yerini değiştirmektir. Bir yandan Suudi Arabistan’ın, diğer yandan İran’ın mezhep çatışmasına çekmeye çalıştığı fay hattını sadece Türkiye değiştirmeye çalışıyor.

Türkiye Batı’nın yanında veya karşısında değil. Kendi oyununu oynamaya çalışıyor. Şu anki kriz ortamında her istediğini başaramadığı ortada ama bu konuda bir irade ortaya koyuyor. Bu yüzden Türkiye Suriye’de, içinde her kesimin olduğu, din, mezhep ve etnisiteyi aşan bir muhalefet örgütlemeye çalıştı. Bu dışarıdan yapılan bir plan değildi.

■ Başbakan’ın son referandumda dediği “Taraf olmayan bitaraf olur” noktasına gidiyor olmalı. Yani Türkiye’nin söz konusu bloklamalarından birine savrulma noktasına gelmesi söz konusu olursa...

Yılmaz: Mezhep çatışması isteyen her iki taraf da Türkiye’yi kendi yanına çekmeye çalışıyor. 2003’teki tezkere konusunda sırasında da bazıları “Türkiye bu isten çok zararlı çıkabilir” diyerek ısgale dahil olmamızı öneriyorlardı. Türkiye şimdi de, o gün olduğu gibi kendi politikasını üretmeye çalışıyor.

O yüzden Katar ve Suudi Arabistan’ın çekistirmesine rağmen Başbakan Erdoğan halen Asure kutlamasına katılarak, Irak’ta Şiiliğin kutsal yerlerini ziyaret ederek ve yine Irak’ta Sistani gibi Şii liderlerle görüşerek meseleyi mümkün olduğu kadar mezhep merkezinden çıkarmaya çalışıyor. Ancak İran bu çabaları “Türkiye Batı yanlısı oldu” şeklinde sunarken diğer taraf da “Türkiye İranlı oluyor” diye göstermeye çalışıyor.

■ Türkiye Suriye konusunda önemli bir aktör olabilir mi? Türkiye’nin avantaj ve dezavantajları neler?

Taştekin: Türkiye’nin bölgesel aktör olabilme ihtimalini artıran en önemli özelliği herkesle belli bir ilişkim halinde olabilmesiydi. Türkiye eğer bu rolü büyütürse, bunun ötesine geçip ‘soft power’ a müdahaleciliği de eklerse bölgede Osmanlı’ya yönelik endişelerin nüfuz riski var. Biz bu coğrafya ile henüz çok bantşıl değiliz. Bizim bölgede hemen karşımıza çıkabilecek, Ermeni meselesi, Kürt meselesi gibi önemli iç sorunlarımız var.

■ Türkiye, Suriye’nin Irak’a dönüşmesini engellemek için ne yapabilir?

Taştekin: Türkiye’nin elinde bir muhalefet örgütlenmesi var ve bu muhalif güçler içerisinde fazla Kürtler yok. Kürtler biraz ayrı durmaya başladı. Şiddete basırmayan, federatif bir yönetim ister pozisyonda kalıp, gelişmeleri izliyorlar. Eğer Esad rejimi yıkılmaz ve Suriye bölünürse Türkiye çok ciddi bir sorunla karşı karşıya kalacak. Ankara bunu engellemek istiyorsa Türkiye’den yönetilen muhalif hareketleri farklı kullanmak zorunda. Muhalifleri siyasi çözüme ikna etmek zorunda. Aksi halde iç savaş büyüyecek ve ülkenin en az üçe bölünmesi gündeme gelecek. Ve Türkiye, Suriye’nin kuzey ve doğu kesimlerinde Kürtler’in ayrı bir yapılmaya gittiği bir tablo ile karşı karşıya kalacak. Türkiye için asıl dehşet senaryosu bu.